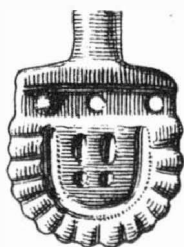

ARCHEOLOGICKÝ ÚSTAV ČESKOSLOVENSKÉ AKADEMIE VĚD
POBOČKA V BRNĚ

PŘEHLED VÝZKUMŮ
1962

BRNO 1963

Výzkum paleolitického sídliště Pavlov I.

Bohuslav Klíma

Tab. 1 a 2.

Výzkumné práce na mladopaleolitickém sídlišti u Pavlova si vyžádal v roce 1962 opět značného pracovního úsilí. V pořadí již devátá výkopová sezona byla zahájena 2. května, kdy uvolnil pracující skraper při zahrnování předchozího výkopu i menší část skrůvky z plochy určené k prozkoumání, a byla v terénu zakončena 13. listopadu. Nálezová vrstva, která navazovala na výkopy z roku 1958 a 1961, ležela v hloubce od 250 do 550 cm. Odkliz zemin byl proto značně zdlouhavý a obtížný. Umožnil však prozkoumat pozoruhodnou část okrajového areálu sídliště a více zahloubenou sníženinu, která zamokřeným prostředím ohraničovala osídlený prostor k západu. Tyto okolnosti vytvářely dobré sedimentační podmínky nadložních spraší W3, dosahujících značné mocnosti, jejichž ukládání narušovala však erozivní činnost po svahu odtékajících vod. Byly studovány na pečlivě očištěných stěnách výkopu. Kromě periglaciálních jevů, zvláště výrazně zastoupené soliflukce, to byly hlavně široké výmoly vázané vždy na horizonty pseudoglejí /G1 - G4/, které ve čtyřech hlavních fázích /a-d/ přerušovaly postupnou a plynulou sedimentací právě nejnápadněji v prostoru zdvižené terenní vlny se sídlištem. Tak došlo na některých úsecích i ke zničení kulturních vrstev. Získané poznatky doplňují znovu pozorování učiněná v podobných situacích na sídlišti u Dolních Věstonic a potvrzují i správnost na nich založeného výkladu o jemném dělení závěrečného chladného výkyvu poslední doby ledové /Anthropozoikum VII/. Výrazně byl ve zkoumaném prostoru vyvinut i slabý hnědozemní horizont v těsném nadloží nejmladšího pseudogleje, který bude snad možno paralelisovat s interstadiálem Jascaux /A. Leroi-Gourhan, Monaco 1959/. Jednotlivé profily pravidelné sítě, jež rozdělovala zkoumanou plochu do dílčích celků 2x2 metry, znamenaly i důležitý přínos k otázkám stratigrafické polohy a vztahů dílčích složek kulturní vrstvy. Naprosto zřetelně bylo možno rozlišit se zkušenostmi z předchozího roku teprve zde dvě samostatné fáze osídlení, reprezentované překrývajícími se nálezovými vrstvami, oddělenými sprašovou mezivrstvou o mocnosti až 40 cm. Starší fáze osídlení se soustřeďuje do západní části zkoumaného areálu, mladší převažovala v jeho východní a jižní části. Stratigrafické okolnosti, jak byly ve stručnosti naznačeny, studoval a potvrdil V. Ložek, J. Kukla a R. Musil.

Pozoruhodné výsledky získala též paleontologie. Jen velmi vzácně se zachovávají ve výkopech větší části mamutích lebek a ještě nikdy se nedalo překročit v Pavlově k jejich nadějně záchraně. Letošní rok jich přinesl osm. Dvě úplnější části se podařilo po obtížných přípravách vyzvednout, přenést do laboratoře a zde pak delší dobu trvajícím konzervačním procesem dokonale zpevnit. Jedna představuje úplnou obličejovou krajinu mamutí lebky, druhá je významná tím, že má v levé troubeli zachován kus odseknutého klu. Vyjimečným byl i nález úplné lebky lva s levou větví spodní čelisti, větší část lebky bisona, fragment čelisti losa a zloemek ramenní kosti velikého ptáka, kromě obvyklého množství kosterních pozůstatků běžné lovné zvěře, které již předběžně prohlédl R. Musil.

Poznatky archeologické a vlastní nálezy nestojí nikterak za výsledky předchozími. Na odkryté ploše o celkovém rozsahu 118 m² byla prošetřena zbývající část

mělce zahluobeného sídlištního objektu, který byl sledován v podstatném rozsahu již v minulém roce. Zvýšenou pozornost si vyžádalo mísovité upravené ohniště s větším počtem hrudek pálené hlíny, včetně zlomků zvířecích a lidských sošek /Tab. 1/, a menší areály bohaté kulturní vrstvy. Kromě několika dalších uměle zahluobených míst nebyly však pozorovány větší úpravy osídleného prostoru. Ve výkopu vytvářelo nápadnější situaci kromě mamutích lebek i deset většinou dobře zachovaných klů. Některé z nich byly různě odsekány a nesou, stejně jako menší a velmi četné třísky mamutích klů, stony různého způsobu opracování. Tyto okolnosti vedou k názoru, že v prozkoumané části sídliště se pracovalo velmi často a s oblibou s mamutími kly a že zde existovala patrně jakási specialisovaná "dílna" na výrobu různých předmětů z této ceněné suroviny. Nasvědčují tomu konečně hotové i nedokončené výrobky různých zbraní a ozdobných předmětů /Tab.1/. Také nálezy kostěných nářadí a ostatních předmětů dosahovaly obvyklého počtu. Poněkud menší výtěžek, úměrný však rozsahu a významu prozkoumané plochy, poskytla kamenná industrie /22.300 kusů včetně odštěpků a zlomků/, z níž vyobrazujeme serií dokonalých hrotů a kombinací rydla s dlátem na velké čepeli /Tab.2/. Nálezový protokol dosáhl 4500 pořadových čísel.

Výzkumných prací se opět zúčastnili posluchači prehistorie z universitních ústavů /z Brna, Bratislavy, Vídně a Cambridge/ a navštívili je četní badatelé zahraniční, především 40 členů Stálé rady Mezinárodní unie anthropologických a etnografických věd v čele s akademikem S.P.Tolstovem a 30 pracovníků a posluchačů university z Lublaně. Po několik dnů studovali jak samotné naleziště a pracovní metody jeho výzkumu, tak i vlastní nálezy v budově expedice v Dolních Věstonicích V.Toepfer, H.Hanitsch, K.Honea, Mc.C.Burney, A.Broglio, K.Schietzel a d.

Grabung der paläolithischen Siedlung Pavlov I.

Die auf der jungpaläolithischen Siedlung bei Pavlov im Jahre 1962 durchforschte Fläche /118 m²/, knüpfte an die Grabungen aus den Jahren 1958 und 1961 an. Sie ermöglichte uns in einer Tiefe von 250-550 cm den interessanten Teil des Randareales der Siedlung und einen kleineren Abschnitt der versumpften Einsenkung zu untersuchen. In dieser Depression mit günstigen Sedimentationsbedingungen bildeten sich auffallende Horizonte von Pseudogleyen, denen in Dolní Věstonice ähnlich, es kam hier zu typischen Solifluktionserosierungen und in vier Hauptphasen auch zur Entstehung von Wasserrinnen /a-d/, die die laufende Ausfüllung der Depression unterbrachen und in bestimmten Abschnitten auch die Siedlungsschichten auf der Bodenwelle zerstörten, wo sie gerade die grösste erosive Kraft erreichten. Diese Erscheinungen wurden eingehend auf den Profilen studiert und tragen von neuem auf bedeutsame Art zur Problematik der feineren Gliederung von W 3 bei. Erst im heurigen Jahr war es möglich, auch zwei selbständige Besiedlungsphasen verlässlich zu unterscheiden, die von gegenseitig sich überdeckenden Kulturschichten repräsentiert sind. Auch die Paläontologie konnte bemerkenswerte Ergebnisse verzeichnen. Es gelang mit Erfolg zwei grössere Teile eines Mammutschädels, einen kompletten Löwenschädel mit dem linken Zweig des Unterkiefers, den grösseren Kopfteil eines Bisons, das Kieferfragment eines Elches, ausser der gewohnten Menge an Überresten des üblichen Jagdwildes, zu bergen. Auf der abgedeckten Fläche wurde der übrige Teil des Siedlungsobjektes durchforscht, das man

im Vorjahre in einem wesentlichen Ausmass verfolgte. Grössere Aufmerksamkeit widmeten wir auch der schüsselförmig hergerichteten Feuerstelle mit einer grösseren Anzahl von Klümpchen aus gebranntem Ton, zahlreichen Bruchstücken von Tier- und Menschenfigürchen und kleineren Arealen der reichen Kulturschicht. Einige gut erhaltenen Stosszähne, von welchen manche Abhiebspuren tragen, zahlreiche Splitter, Absplisse und Halbfabrikate aus Mammutelfenbein deuteten an, dass hier Rohstoff des öfteren und mit Vorliebe zu verschiedenen Geräten, Waffen und anderen Gegenständen verarbeitet wurde. Auch solche fanden wir gemeinsam mit den üblichen Gegenständen aus Knochen und Stein in der Grabung. Die Steinindustrie gewährte 22.300 Gegenstände und zeichnete sich in diesem Jahr durch eine Serie von vollendeten Spitzen aus /Taf. 2/. Mehrere ausländische Forscher besuchten oder beteiligten sich an den Ausgrabungsarbeiten im Jahre 1962.

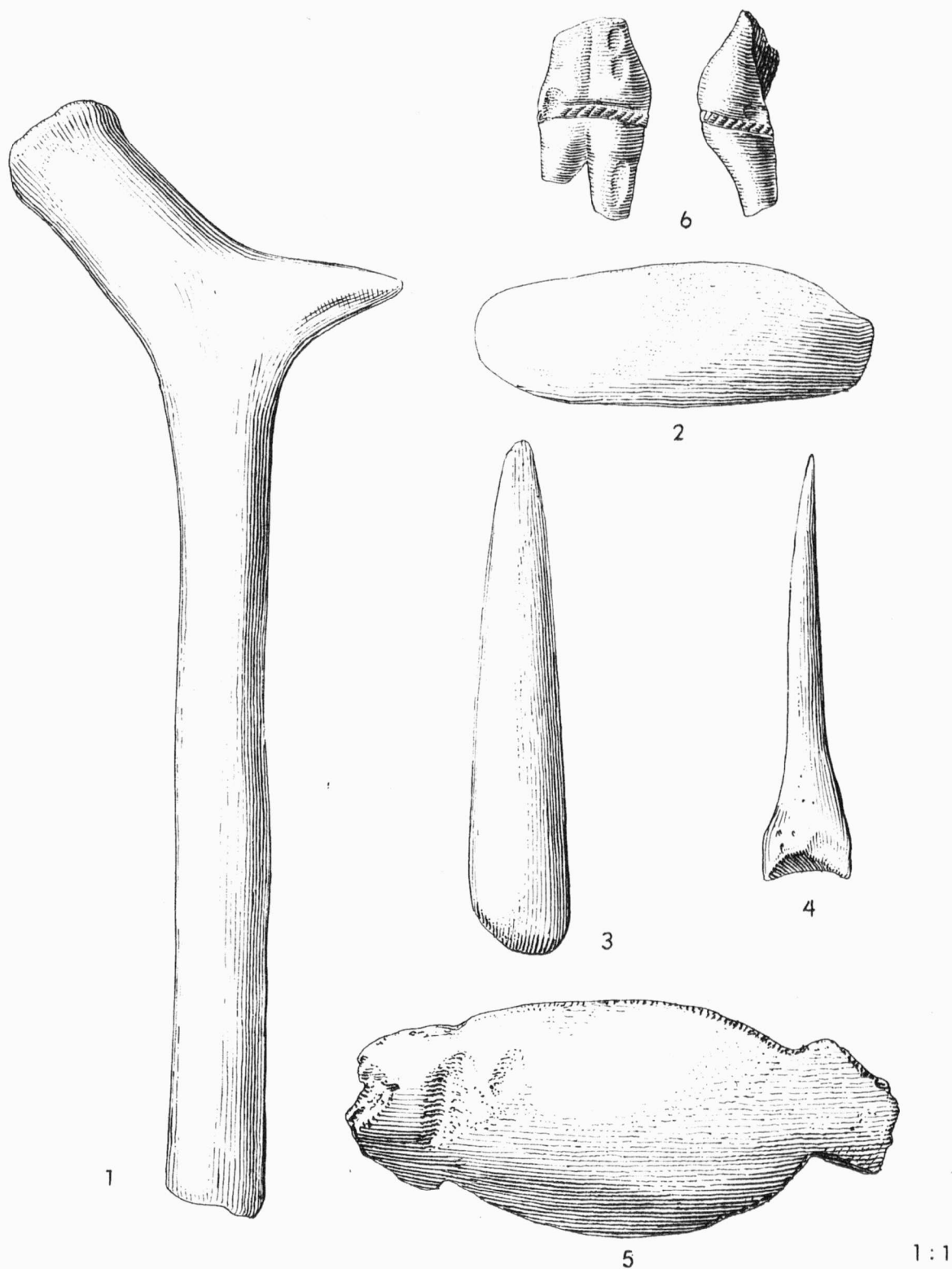
Výkopy před jeskyní Pekárnou

Bohuslav Klíma

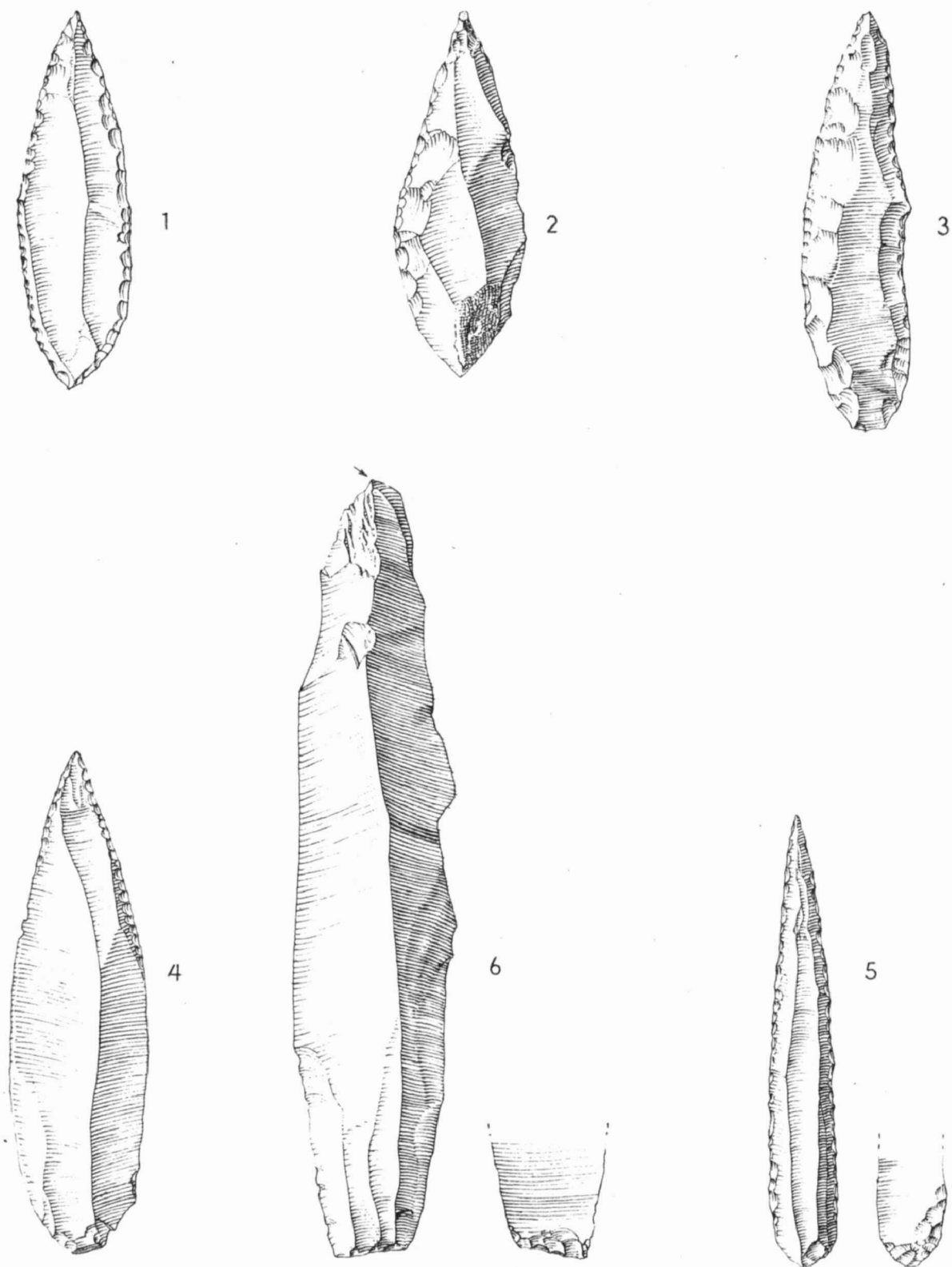
Tab. 3.

Systematické výzkumné práce v jižní části Moravského krasu pokračovaly v roce 1962 další sondáží před jeskyní Pekárnou. Pět sond navázalo na předchozí příčný výkop a na sondáž ve spodní části plošiny před jeskyní tak, aby celé předpolí vlastní jeskynní prostory bylo již v podstatě archeologicky celé prošetřeno. Hlavní sonda /č.1/ protála střední část suťového valu těsně před vchodem a měla především umožnit sledování stratigrafiokých poměrů. Nálezové vrstvy nedosahovaly však větší mocnosti, nebyly ani dobře odlišitelné a nespĺnily proto očekávání. Obsahovaly kromě toho též mnoho hrubého kamenného materiálu, zejména pak povrchová vrstva navážky předchozích výzkumů, a veliké balvany, které bylo nutno odstranit odstřelem. Pod mohutnou povrchovou půdou typu temné hnědošedé až černavě zbarvené rendziny s velikými suťovými bloky na bosi spočívala světlejší šedá vrstva a pak málo výrazná šedavě hnědá rendzina se střepy volutové keramiky a ve svrchní části s památkami jevišovické kultury. Pod ní následoval slabý horizont světle okrové spleše s paleolitickými kamennými nástroji a zvířecími kostmi a na bosi profilu pak konečně splachové souvrství značně jílovitých hlín hnědavě rezivých barev, promísených drobným štěrčikem a pískem. Tyto hrubší součásti tvořily na některých místech též souvislé jazyky. Pod patou suťového kužele však zmíněné nálezové horizonty zpravidla splývaly v jedinou vrstvu s památkami všech pravěkých období. Ani nálezové nespĺnil hlavní výkop předpoklady. Dovolil získat jen 214 kamenných předmětů, více střepů z nádob různých pravěkých kultur, zlomky neolitických zrnotěrek a četné zvířecí kosti. Tato skutečnost mohla být ovšem podmíněna do určité míry rušivými, zvláště splachovými pohody, ale i záměrným zásahem do pleistocenních vrstev zřejmě eneolitického stáří, který se rýsoval v podobě dva metry širokého příkopu a který lze vysvětlit snad jako součást ohraněného hrazení před vchodem do jeskyně.

Další dvě sondy na plošině potvrdily nepříznivou stratigrafickou situaci.

Tab. 1. Pavlov I / okr. Břeclav /. Ukázka kostěných nástrojů /1-4/, nedokončený závěsek z mamutoviny /5/ a soška ženy z pálené hlíny /6/. - Auswahl an Knochenindustrie /1-4/, unfertiger Anhänger aus Mammutelfenbein /5/ und Frauenfigur aus gebranntem Ton /6/.

Tab. 2. Pavlov I / okr. Břeclav /. Ukázka kamenných nástrojů:hroty/1-5/ a kombinace ryšila s dlátem /6/. - Auswahl an Steinindustrie: Spitzen /1-5/ und kombiniertes Werkzeug, Stichel mit Meißel /6/.

P ř e h l e d v ý z k u m ů 1962.

Vydává: Archeologický ústav ČSAV, pobočka v Brně,
Sady osvobození 19/23.

Odpoředný redaktor: PhDr. et Dr. Sc. Josef roulík.

Redaktoři: PhDr. Jiří Říhovský a PhDr. Anna Medunová.

Překlady: R. Tichý, C. Sc. a E. Tichá.

Kresby: J. Jaša.

Na titulní stránce: Záchytná ploténka ostruhy ze slovanského
kostrového hröbu v Mikulčicích.

Vydáno jako rukopis - 400 kusů - neprodejné.

